

Tillögur um breytingar á Stjórnarskrá Íslands nr. 33 17. júní 1944, Bjarni Benediktsson, Gunnar Thoroddsen og Jóhann Hafstein, ódagsett

---

Bjarni Benediktsson – Tillögur um breytingar á Stjórnarskrá Íslands nr. 33 17. júní 1944, Bjarni Benediktsson, Gunnar Thoroddsen og Jóhann Hafstein, ódagsett.

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

---

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmalamaðurinn
Askja 2-9, Örk 5

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

T i l l ö g u r
um breytingu á stjórnarskrá Íslands nr. 33
17. júní 1944.

1. Við 5. gr.

1. málsg. skal orða svo:

Forseti skal kjörinn beinum, leynilegum kosningum af þeim, er hafa kosningarrétt til Alþingis. Forsetaefni skal hafa meðmæli minnst 1500 kosningabærra manna og mest 3000. Ef einn maður er í kjöri, þá er hann rétt kjörinn án atkvæðagreiðslu. Nú eru fleiri menn í kjöri, og er þá sá þeirra, sem fær meiri hluta gæddra gildra atkvæða, rétt kjörinn. Nú fær enginn þeirra, sem í kjöri eru, slíka atkvæðatölu, og skal þá kjósa af nýju um þá tvo, sem hesta atkvæðatölu hafa fengið og ef fleiri en einn fá jafnmörg atkvæði næst á eftir þeim, sem flest atkvæði hefur fengið, skal kjósa um þá alla. Ef atkvæði verða þá jafnmörg, ræður hlutkesti.

2. Við 8. gr.

Greinin orðist annað hvort svo:

Nú verður sæti forseta laust eða hann getur ekki gengt störfum vegna dvalar erlendis, sjúkdoms eða annarra orsaka, og skal þá forseti

sameinaðs Alþingis gegna forsetastörfum, þar til er nýkjörinn forseti tekur við.

eða

Nú verður sæti forseta laust eða hann getur ekki gegnt störfum vegna dvalar erlendis, sjúkdóms eða annarra orsaka, og skal þá forseti hæstaréttar gegna forsetastörfum, þar til er nýkjörinn forseti tekur við.

3. Við 14. gr.

Síðasti málsliður verði:

Hæstiréttur dæmir þau mál samkvæmt ákvæðum um málsmeðferð í opinberum málum, þar til er sérstök lög þar um verða sett.

4. Við 15. gr.

Greinin orðist svo:

Forseti skipar ráðherra með atbeina meiri hluta alþingis. Hann ákveður tölu ráðherra og skiptir með þeim störfum.

Nú reynist ekki unnt að skipa ráðuneyti, er njóti stuðnings eða hlutleysis meiri hluta alþingis, innan 30 daga frá lausnardegi fráfaramandi ráðuneytis, og skal forseti þá rjúfa alþingi, og ákveður hann þá, hvort fráfaramandi ráðuneyti skuli gegna störfum áfram, enda sé það fúst til þess, eða hvort skipa skuli nýtt ráðuneyti án atbeina alþingis. Ef eigi næst stuðningur eða hlutleysi meiri hluta alþingis að afstöðnum kosningum innan 30 daga frá samkomudegi hins nýkjörna alþingis.

is, skipar forseti ráðuneyti án atbeina alþingis, enda lætur það ráðuneyti af völdum þegar er meiri hluti alþingis hefir heitið öðru ráðuneyti stuðningi sínum eða hlutleysi.

Forseti veitir ráðherrum lausn frá embætti að áskildum reglum^{um} um nauðsyn á atbeina alþingis skv. 1. og 2. mgr.

5. Við 26. gr.

Greinin orðist svo:

Nú hefur alþingi samþykkt lagafrumvarp, og skal það þá lagt fyrir forseta til staðfestingar innan 4 vikna frá samþykkt þess á Alþingi. Nú synjar forseti staðfestingar á frumvarpi, og skal það þá svo fljótt sem kostur er borið undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar með leynilegri atkvæðagreiðslu, og tekur frumvarpið þá lagagildi, ef það hlýtur jáyrði meiri hluta atkvæða.

6. Við 31. gr.

Greinin orðist annaðhvort svo:

Alþingi skal vera skipað 52 þjóðkjörnum þingmönnum, kosnum til 4 ára og með leynilegum kosningum í einmenningskjördæmum. Kjördæmaskipun skal haga svo, að fjölgað sé þingmönnum frá því sem nú er í fjölmennustu byggðarlögum, sem nemur a.m.k. 11 þingsætum, enda fái enginn landsfjórðungur færri þingsæti en nú hefur hann. Að öðru leyti skal kjördæmaskipun og tilhögun kosninga ákveðin með lögum. Ef þingmaður deyr eða fer frá

frá á kjörtímanum, þá skal kjósa þingmann í hans stað, það sem eftir er kjörtímans.

eða

Alþingi skal vera skipað 52 mönnum kosnum leynilegum kosningum til 4 ára. Landinu skal skipta í kjördæmi, þar sem 4-5 þingmenn og jafn- marga varamenn skal kjósa með hlutfallskosningum, enda verði kjördæmaskipun svo hagað, að kjósendur í kjördæmi hverju fái svo marga þingmenn sem þeim ber að rétttri tiltölu við tölu kjósenda í öðrum kjördæmum, þó svo að enginn landsfjórðungur fái færri þingmenn en nú hefur hann.

Kjördæmaskipun, hvernig varamenn taka þing- sæti og tilhögun kosninga skal að öðru leyti ákveðin með lögum.

7. Við 32. gr.

Greinin orðist svo:

Alþingi skiptist í tvær deildir, efri deild og neðri deild. Í efri deild eiga 17 þingmenn sæti, en hinir í neðri deild.

8. Við 33. gr.

a) Fyrir "síðustu fimm árin" í 1. málsgr. komi: síðasta árið.

b) 2. málsgr. falli niður.

9. Við 35. gr.

Fyrir "hinn 15 dag febrúarmánaðar" í 1. málsgr. komi: hinn fyrsta dag októbermánaðar.

10. Við 41. gr.

Greinin orðist svo:

Ekkert gjald má greiða af hendi án heimildar í fjárlögum eða fjáraukalögum, sem sett eru fyrir lok fjárhagsárs, nema allir ráðherrarnir séu sam- mála um brýna nauðsyn fjárgreiðslu, enda skal þá eftir á afla heimildar til hennar með fjárauka- lögum.

11. Við 42. gr.

Aftan við greinina komi ný (3.) málsg- svolatandi:

Tillögum til hækkunar á gjaldliðum fjárlaga skal vísa frá, nema þær komi fra ráðherra.

12. Við 46. gr.

Greinin orðist svo:

Nú verður ágreiningur um lögmæti þingmanns- kjörs, kjörgengi þingmanns eða missi kjörgengis, og sker hæstiréttur þá úr og skal málsmeðferð vera samkvæmt ákvæðum um kærur til hæstaréttar eftir því sem við getur átt, þar til öðruvísi verð- ^{ákveðið} ur með lögum/um málsmeðferð fyrir hæstarétti.

13. Við 58. gr.

Greinin orðist svo:

Alþingi setur sér þingsköp í sameinuðu Alþingi.

14. Við 59. gr.

Aftan við greinina komi ný (2.málsg- svolatandi:

Hæstiréttur skal vera æðsti dómstóll lands-
ins og skipaður fimm dómurum.

15. Við 61. gr.

Fyrir "65" komi 70.

16. A undan 65. gr. komi ný (65.)gr. svolátandi:

Jafnrétti manna að lögum er almennt viður-
kennt.

Öllum lifandi mönnum er almennt áskilin
réttur til aðildar í lögskiptum. Hver maður skal
njóta almennra mannréttinda, svo sem mannhelgi,
æru og frelsis, enda njóti hann aðstoðar ríkis-
valdsins til verndar þessum réttindum sínum.

16. Við 65. gr.

Greinin orðist svo:

Engum manni má refsast fyrir háttsemi hans,
nema heimild sé til þess í lögum. Engri refsingu
má beita nema hún sé heimiluð í lögum.

Engan skal refsisekan telja, nema sök sé
á hann sönnuð af hálfu ríkisvaldsins. Engan má
pynda eða beita ómannúlegri meðferð í rannsókn
eða refsingu.

Hvern þann, sem tekinn er fastur, skal án
undandráttar leiða fyrir dómara. Ef hann er eigi
jafnskjótt látinn laus, skal dómari leggja rök-
studdan úrskurð á það, hvort hann skuli lausan
láta eða hann skuli setja í varðhald eða annars-
konar gæzlu. Ef dómari telur, að aðili megi laus-
an láta gegn tryggingu, þá skal dómari ákveða hana
í úrskurði, ef aðili fer fram á það.

Urskurði má þegar skjóta til hæstaréttar eftir ákvæðum um kæru í opinberum málum.

Engan má setja í gæzluvarðhald fyrir sök, er aðeins varðar fésekt eða varðhaldi.

17. Við 68. gr.

2. málsg. orðist svo:

Um heimild útlendinga til landvistar og til þess að eiga fasteignaréttindi hér á landi skal ákveða með lögum.

18. Við 72. gr.

Greinin orðist svo:

Hverjum manni er heimilt að birta almenn-
ingi hugsanir sínar eða annarra, enda sé höfundar-
rétti eigi raskað. Leggja má lögbann við birt-
ingu blaðs eða rits og ábyrgjast skal aðili efni
þess fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar samskonar
tálmanir fyrir prentfrelsi má ekki í lög leiða.
Útkomu blaða og rita, sem samkvæmt dómsúrlausn
hafa efni eða ummæli að geyma, sem talin eru
ósiðleg eða hættuleg hagsmunum ríkis eða almenn-
ings, má banna með stjórnarráðstöfunum tiltekinn
tíma allt að sex mánuðum.

19. Við 76. gr.

Greinin orðist svo:

Rétti þæjar og sveitafélaga til forræðis á
sínum
málefnum/með umsjón ríkisstjórnar skal skipa með
lögum, enda sé að því stefnt, að þau fái sem
viðtækasta sjálfstjórn í málum þeim, sem þau
standa fjárhagslega straum af.

20. Við 80. gr.

Greinin orðist svo:

Með stjórnskipunarlögum þessum er úr gildi numin stjórnarskrá lýðveldisins Íslands frá 17. júní 1944.

21. Við 81. gr.

Greinin orðist svo:

Stjórnarskrá þessi öðlast gildi .....

Skal þá þegar efnt til almennra kosninga til alþingis samkvæmt ákvæðum hennar og þær fari svo tímanlega fram, að alþingi geti komið saman samkvæmt henni á því ári.

Ákvæði um stundarsakir.

Þeir erlendir ríkisborgarar, sem öðlast hafa kjörgengi og kosningarrétt til alþingis og embættisgengi, áður en stjórnarskrá þessi kemur til framkvæmda, skulu halda þeim réttindum.

T i l l ö g u r
um breytingu á stjórnarskrá Islands nr. 33
17. júní 1944.

1. Við 5. gr.

1. málsgr. skal orða svo:

Forseti skal kjörinn beinum, leynilegum kosningum af þeim, er hafa kosningarrétt til Alþingis. Forsetaefni skal hafa meðmæli minnst 1500 kosningabærra manna og mest 3000. Ef einn maður er í kjöri, þá er hann rétt kjörinn án atkvæðagreiðslu. Nú eru fleiri menn í kjöri, og er þá sá þeirra, sem fær meiri hluta gæddra gildra atkvæða, rétt kjörinn. Nú fær enginn þeirra, sem í kjöri eru, slíka atkvæðatölu, og skal þá kjósa af nýju um þá tvo, sem hæsta atkvæðatölu hafa fengið og ef fleiri en einn fá jafnmörg atkvæði næst á eftir þeim, sem flest atkvæði hefur fengið, skal kjósa um þá alla. Ef atkvæði verða þá jafnmörg, ræður hlutkesti.

2. Við 8. gr.

Greinin orðist annað hvort svo:

Nú verður sæti forseta laust eða hann getur ekki gengt störfum vegna dvalar erlendis, sjúkdöms eða annarra orsaka, og skal þá forseti

sameinaðs Alþingis gegna forsetastörfum, þar til er nýkjörinn forseti tekur við.

eða

Nú verður sáti forseta laust eða hann getur ekki gegnt störfum vegna dvalar erlendis, sjúkdóms eða annarra orsaka, og skal þá forseti hæstaréttar gegna forsetastörfum, þar til er nýkjörinn forseti tekur við.

3. Við 14. gr.

Síðasti málsliður verði:

Hæstiréttur dæmir þau mál samkvæmt ákvæðum um málsmeðferð í opinberum málum, þar til er sérstök lög þar um verða sett.

4. Við 15. gr.

Greinin orðist svo:

Forseti skipar ráðherra með atbeina meiri hluta alþingis. Hann ákveður tölu ráðherra og skiptir með þeim störfum.

Nú reynist ekki unnt að skipa ráðuneyti, er njóti stuðnings eða hlutleysis meiri hluta alþingis, innan 30 daga frá lausnardegi fráfarandi ráðuneytis, og skal forseti þá rjúfa alþingi, og ákveður hann þá, hvort fráfarandi ráðuneyti skuli gegna störfum áfram, enda sé það fúst til þess, eða hvort skipa skuli nýtt ráðuneyti án atbeina alþingis. Ef eigi næst stuðningur eða hlutleysi meiri hluta alþingis að afstöðnum kosningum innan 30 daga frá samkomudegi hins nýkjörna alþingis

is, skipar forseti ráðuneyti an atbeina alþingis, enda lætur það ráðuneyti af völdum þegar er meiri hluti alþingis hefir heitið öðru ráðuneyti stuðningi sínum eða hlutleysi.

Forseti veitir ráðherrum lausn frá embætti að áskildum reglum^{um} nauðsyn á atbeina alþingis skv. 1. og 2. mgr.

5. Við 26. gr.

Greinin orðist svo:

Nú hefur alþingi samþykkt lagafrumvarp, og skal það þá lagt fyrir forseta til staðfestingar innan 4 vikna frá samþykkt þess á Alþingi. Nú synjar forseti staðfestingar á frumvarpi, og skal það þá svo fljótt sem kostur er borið undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar með leynilegri atkvæðagreiðslu, og tekur frumvarpið þá lagagildi, ef það hlýtur jáyrði meiri hluta atkvæða.

6. Við 31. gr.

Greinin orðist annaðhvort svo:

Alþingi skal vera skipað 52 þjóðkjörnum þingmönnum, kosnum til 4 ára og með leynilegum kosningum í einmenningskjördæmum. Kjördæmaskipun skal haga svo, að fjölgað sé þingmönnum frá því sem nú er í fjölmennustu byggðarlögum, sem nemur a.m.k. 11 þingsætum, enda fái enginn landsfjórðungur færri þingsæti en nú hefur hann. Að öðru leyti skal kjördæmaskipun og tilhögun kosninga ákveðin með lögum. Ef þingmaður deyr eða fer f

frá á kjörtímanum, þá skal kjósa þingmann í hans stað, það sem eftir er kjörtímans.

eða

Alþingi skal vera skipað 52 mönnum kosnum leynilegum kosningum til 4 ára. Landinu skal skipta í kjördæmi, þar sem 4-5 þingmenn og jafn- marga varamenn skal kjósa með hlutfallskosningum, enda verði kjördæmaskipun svo hagað, að kjósendur í kjördæmi hverju fái svo marga þingmenn sem þeim ber að rétttri tiltölu við tölu kjósenda í öðrum kjördæmum, þó svo að enginn landsfjórðungur fái færri þingmenn en nú hefur hann.

og (á:

Af öðru
hætti skal

Kjördæmaskipun, hvernig varamenn taka þing- sæti og tilhögun kosninga skal að öðru leyti ákveðin með lögum.

7. Við 32. gr.

Greinin orðist svo:

Alþingi skiptist í tvær deildir, efri deild og neðri deild. Í efri deild eiga 17 þingmenn sæti en hinir í neðri deild.

8. Við 33. gr.

a) Fyrir "síðustu fimm árin" í 1. málsgr. komi: síðasta árið.

b) 2. málsgr. falli niður.

9. Við 35. gr.

Fyrir "hinn 15 dag febrúarmánaðar" í 1. málsgr. komi: hinn fyrsta dag októbermánaðar.

10. Við 41. gr.

Greinin orðist svo:

Ekkert gjald má greiða af hendi án heimildar í fjárlögum eða fjáraukalögum, (sem sett eru fyrir lok fjárhagsárs), nema allir ráðherrarnir séu sam- mála um brýna nauðsyn fjárgreiðslu, enda skal þá eftir á afla heimildar til hennar með fjárauka- lögum.

11. Við 42. gr.

Aftan við greinina komi ný (3.) málsg- svólátandi:

Tillögum til hækkunar á gjaldliðum fjárlaga skal vísa frá, nema þær komi frá ráðherra.

12. Við 46. gr.

Greinin orðist svo:

Nú verður ágreiningur um lögmæti þingmanns- kjörs, kjörgengi þingmanns eða missi kjörgengis, og sker hestiréttur þá úr og skal malsmeðferð vera samkvæmt ákvæðum um kæru til hestaréttar eftir því sem við getur átt, þar til öðruvísi verð- ur með lögum ^{ákveðið} um malsmeðferð fyrir hestarétti.

13. Við 58. gr.

Greinin orðist svo:

Alþingi setur sér þingsköp í sameinuðu Alþingi.

14. Við 59. gr.

Aftan við greinina komi ný (2.málsg- svólátandi:

Hæstiréttur skal vera æðsti dómstóll lands-
ins og skipaður fimm dómurum.

15. Við 61. gr.

Fyrir "65" komi 70.

16. Á undan 65. gr. komi ný (65.)gr. svólátandi:

Jafnrétti manna að lögum er almennt viður-
kennt.

Öllum lifandi mönnum er almennt áskilin
réttur til aðildar í lögskiptum. Hver maður skal
njóta almennra mannréttinda, svo sem mannhelgi,
æru og frelsis, enda njóti hann aðstoðar ríkis-
valdsins til verndar þessum réttindum sínum.

16. Við 65. gr.

Greinin orðist svo:

Engum manni má refsast fyrir háttsemi hans,
nema heimild sé til þess í lögum. Engri refsingu
má beita nema hún sé heimiluð í lögum.

Engan skal refsisekan telja, nema sök sé
á hann sönnuð af hálfu ríkisvaldsins. Engan má
pynda eða beita ómannúlegri meðferð í rannsókn
eða refsingu.

Hvern þann, sem tekinn er fastur, skal án
undandráttar leiða fyrir dómara. Ef hann er eigi
jafnskjótt látinn laus, skal dómari leggja rök-
studdan úrskurð á það, hvort hann skuli lausan
láta eða hann skuli setja í varðhald eða annars-
konar gæzlu. Ef dómari telur, að aðilá megi laus-
an láta gegn tryggingu, þá skal dómari ákveða hana
í úrskurði, ef aðili fer fram á það.

Urskurði má þegar skjóta til hæstaréttar eftir ákvæðum um kæru í opinberum málum.

Engan má setja í gæzluvarðhald fyrir sök, er aðeins varðar fésekt eða varðhaldi.

17. Við 68. gr.

2. málsgr. orðist svo:

Um heimild útlendinga til landvistar og til þess að eiga fasteignaréttindi hér á landi skal ákveða með lögum.

18. Við 72. gr.

Greinin orðist svo:

Hverjum manni er heimilt að birta almenn-
ingi hugsanir sínar eða annarra, enda sé höfundar-
rétti eigi raskað. Leggja má lögbann við birt-
ingu blaðs eða rits og ábyrgjast skal aðili efni
þess fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar samskonar
tálmanir fyrir prentfrelsi má ekki í lög leiða.

Útkomu blaða og rita, sem samkvæmt dómsúrlausn
hafa efni eða ummæli að geyma, sem talin eru
ósiðleg eða hættuleg hagsmunum ríkis eða almenn-
ings, má banna með stjórnarráðstöfunum tiltekinn
tíma allt að sex mánuðum.

19. Við 76. gr.

Greinin orðist svo:

Rétti bæjar og sveitafélaga til forræðis á
sínur
málefnum/með umsjón ríkisstjórnar skal skipa með
lögum, enda sé að því stefnt, að þau fái sem
viðtakasta sjálfstjórn í málum þeim, sem þau
standa fjárhagslega straum af.

20. Við 80. gr.

Greinin orðist svo:

Með stjórnskipunarlögum þessum er úr gildi numin stjórnarskrá lýðveldisins Íslands frá 17. júní 1944.

21. Við 81. gr.

Greinin orðist svo:

Stjórnarskrá þessi öðlast gildi .....

Skal þá þegar efnt til almennra kosninga til alþingis samkvæmt ákvæðum hennar og þær fari svo tímanlega fram, að alþingi geti komið saman samkvæmt henni á því ári.

Ákvæði um stundarsakir.

Þeir erlendir ríkisborgarar, sem öðlast hafa kjörgengi og kosningarrétt til alþingis og embættisgengi, áður en stjórnarskrá þessi kemur til framkvæmda, skulu halda þeim réttindum.

Tillögur

um breytingar á stjórnarskrá Íslands nr.

33 17. júní 1944.

Frá Bjarna Benediktssyni, Gunnari Thór-
oddsen og Jóhanni Hafstein.

1. Við 5. gr.

1. málsgr. skal orða svo:

Forseti skal kjörinn beinum, leynilegum kosningum af þeim, er hafa kosningarrétt til Alþingis. Forsetaefni skal hafa meðmáli minnst 1500 kosningabærra manna og mest 3000. Ef einn maður er í kjöri, þá er hann rétt kjörinn án atkvæðagreiðslu. Nú eru fleiri menn í kjöri, og er þá sá þeirra, sem færir meiri hluta greiddra gildra atkvæði, rétt kjörinn. Nú fær enginn þeirra, sem í kjöri eru, slíka atkvæðatölu, og skal þá kjósa af nýju um þá tvo, sem hæsta atkvæðatölu hafa fengið. Ef atkvæði verða þá jafnörg, ræður hlutkesti.

og ef fleiri
en einn fa
jafnmörgu atkvæði
næst á eftir þeim,
sem flest atkvæði
hafa fengið, skal
kjósa um þá alla.
Fleiri en tveir

2. Við 8. gr.

Greinin orðist svo:

Nú verður sæti forseta laust eða hann
getur ekki gegnt störfum vegna dvalar erlendis,
sjúkdoms eða annarra orsaka, og skal þá forseti
sameinaðs Alþingis gæna forstetastörfum, þar til
er nýkjörinn forseti tekur við.

alternatívur
um forseta
bestaríttan.

3. ~~Þrjú~~ Við 14. gr.

Síðasti málsliður verð:

Hæstiréttur dæmir þau mál samkvæmt ~~þessum~~
ákvæðum um málsmeðferð í opinberum málum, þar til
er sérstök lög þar um verða sett.

4. Við Við 15. gr.

Greinin orðist svo:

Tilboð

D ó m s o r ð :

Gagnáfrýjandi, Náttúrulækningafélag Íslands, greiði aðaláfrýjanda, Sumarliða Betúelsyni, kr. 5460 með 6% árs-
vöxtum frá 8. júní 1948 til greiðsludags og kr. 1800.00 í
málakostnað í héraði og fyrir hættafétti, að viðlagðri aðför
að lögum.

Handwritten notes in the left margin, partially obscured by a large diagonal line. The text is difficult to decipher but appears to be a commentary on the legal document.

Faded, mostly illegible text in the middle section of the page, likely bleed-through from the reverse side or very light printing.

Handwritten signature or name at the top of the second section.

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Second section of text, containing several lines of faint, mostly illegible text.

Handwritten text at the end of the second section.

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Third section of text, containing several lines of faint, mostly illegible text.

Handwritten text at the end of the third section.

Handwritten text at the bottom of the page.

Forseti skipar ráðherra með ^{atbeina} ~~ráðgjaf~~ meiri hluta alþingis, ^{Hann} ákveður tölu ^{ráðherra} þeirra og skiptir með þeim störfum.

Nú reynist ekki unnt að skipa ráðuneyti, er njóti stuðnings eða hlutleysis meiri hluta alþingis, innan 30 daga frá lausnardegi fráfarandi ráðuneytis, og skal forseti þá rjúfa alþingi, ^{og} ákveður hann þá, hvort fráfarandi ráðuneyti skuli gegna störfum áfram, enda sé það fúst til þess, eða hvort skipa skuli nýtt ráðuneyti án atbeina alþingis. Ef eigi næst stuðningur eða hlutleysi meiri hluta alþingis að afstöðnum kosningum innan 30 daga frá samkomudegi hins nýkjörna alþingis, skipar forseti ráðuneyti án atbeina ^{alþingis} þess, enda lætur það ráðuneyti af völdum þegar er ~~alþingis~~ meiri hluti alþingis hefur heið ^{id} öðru ráðuneytiskj ^{ad þi skilduvar vegna um nauðsyn á atbeina Alþingis skv. 1. og 2. mgr.} stuðningi sínum eða hlutleysi.

Forseti veitir ráðherrum lausn frá embætti. Ögn

vilja forsætisráðherra getur hann þó ekki veitt ráðuneyti. 5. Við 26. gr.

Greinin orðist sv:

Nú hefur Alþingi samþykkt lagafrumvarp, og skal það þá lagt fyrir forseta til staðfestingar innan 4 vikna frá samþykkt þess á Alþingi. Nú synjar forseti ~~frumvarpið~~ staðfestingar á frumvarpi, og skal það þá ^{svo fljótt sem kostur er} borið undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar ~~frumvarpið~~ með leynilegri atkvæðagreiðslu, og tekur frumvarpið þá lagagildi, ef það hlýtur ^{ja} ~~ja~~ meiri hluta atkvæða.

6. Við 31. gr.

Greinin orðist svo:

^{Til vara og með} Alþingi skal vera skipað 52 þjóðkjörnum þingmönnum, kosnum leynilegum kosningum í einmenningskjördæmum, [enda hafi allir þingmenn svo líka tölu kjósenda bak við sig sem unnt er, ^{þó svo} ~~þó svo~~ enginn landsfjórðungur fái færri þingmenn en nú hefur hann.

Kjördæmaskipun og tilhögun kosninga skal að öðru leyti ákveða með lögum. Endurskoða skal ákvæði laga um kjördæmaskipun eftir því sem breytingar verða á kjósendatölu í kjördæmum.

^{sta:} b) Til vara: Alþingi skal vera skipað 52 þingmönnum, ^{ef þingmenn eru fær frá á kjörþingum} ^{úr þess þá eral} ^{Kjosa þingmenn} ^{í hvarstöð, það er eftir kjördæmum}

Handwritten notes:
- "Svo mistun Alþingis Alþingis"
- "neyti lausn, nema samkvæmt dómi eða með stbeina alþingis."
- "Ef var. er stjórnað um atbeina Alþingis?"
- "2 2"

74
Ár 1951, miðvikudaginn 7. nóvember, var í Hæstarétti
í málinu nr. 82/1950:

Sumarliði Betúelsson

gegn

Máttúrulækningafélagi Íslands og

gagnsök

uppkveðinn svohljóðandi

Dómur:

Áðaláfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu dags. 14. júní 1950 og gert þar kröfur, að gagnáfrýjandi verði dæmdur til að greiða honum kr. 5460.00 með 6% árvöxtum frá 8. júní 1948 til greiðsludags og málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti eftir mati dómsins.

Gagnáfrýjandi hefur áfrýjað málinu með stefnu dags. 26. júní 1950 og krefst hann þess aðallega að verða sýknaður af öllum kröfum aðaláfrýjanda, en til vara að hann verði dæmdur til að greiða aðaláfrýjanda kr. 95.00 og til þrautavara kr. 560.00. Svo krefst hann þess og, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til að greiða honum hæfilegan málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Þelja verður að aðaláfrýjandi hafi haft ástæðu til að vanta þess, að niðurfali það, er hann sá í subvesturhorni kjallara hússins, stöði í sambandi við göturæsin, og ver gagnáfrýjanda því að endurgreiða honum kostnað þann, er hann hefur haft af því að tengja niðurfallið við göturæsin, eins og hinir dómkvöðdu menn máta þann kostnað. Að því er snertir kröfu aðaláfrýjanda um batur fyrir kostnað, er hann hafði af eyðingu veggjalúsar í húsinu, má fallast á forsendur hins áfrýjaða dóms.

Þankvæmt þessu ber að dæma gagnáfrýjanda til að greiða aðaláfrýjanda kr. 5460.00 með 6% árvöxtum frá 8. júní 1948 til greiðsludags og málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, kr. 1800.00.

Hil 4 ára

kosnum leynilegum kosningum Landinu skal skipta í kjör-
dami, þar sem 4-5 þingmenn skal kjósa með hlutfalls-
kosningum, enda verði kjördæmaskipun svo hagað, að kjós-
endur í kjördæmi hverju fái svo marga þingmenn *sem*

ber að rétttri tiltölu við tölu kjósenda í öðrum kjördæmum,
þó svo að enginn landsfjórðungur fái færri þingmenn en
nú hefur hann.

Varannig varannem taka þingsati Tilhögun þessu mála
Kjördæmaskipun, o. s. frv. (eina og 2. málsgr.) skal að öðru leiti:
á kvæði með lögunum.

7. *Við 32. gr.*
8. *Við 33. gr.*

afritun og list, svo:
þess deildis, afrituð og nedri
deild. Afrituð
síga 7 þingmenn
sök, en hvar
í nedri deild.

a) Fyrir "síðustuð fimm ári" komi í 1. málsgr.
2. málsgr. í 1. málsgr.
b) ~~á~~ falli niður. í 1. málsgr. í 1. málsgr.

9. *Við 35. gr.*

Fyrir "hinn 15 dag febrúarmánaðar" í 1. málsgr.
komi: hinn fyrsta dag októbermánaðar.

10. *Við 41. gr.*

Greinin orðist svo:
Ekkert gjald má greiða af hendi ~~þess~~ *án* heimilæri *í*
~~þess~~ *sem selt eru fyrir*
~~þess~~ *lok fjárhagsárs.*
nema ~~þess~~ *brýna* allir ráðherrarnir séu
sammála um nauðsyn fjárgreiðslu, enda skal þá eftir
á afla geimildar til hennar með fjáraukalögum.

11. *Við 42. gr.*

Aftan við greinina komi ný (3.) málsgr.
svo látandi:
Tillögum til hækkunar á gjaldliðum fjár-
laga skal vísa frá, nema þær komi frá ráðherra.

12. *Við 46. gr.*

~~þess~~ Greinin orðist svo:
~~þess~~ Nú verður ágrein-
ingur um lögmæti þingmannskjörs, kjörgengi
þingmanns eða missi kjörgengis, og sker hæstiréttur
þá úr ~~samt~~ *og skal mála með því vera sambærlegt* ákvæðum um kærni tilhæstaréttar eftir
því sem við getur átt, þar til öðruvísi verður *með lögunum*

um málsmeðferð fyrir hæstarétti með lögum.

13^{xxx} Við 58. gr.

Greinin orðist svo:

Alþingi setur sér þingsköp í sameinuðu Alþingi.

14^{xxx} Við 59. gr.

Aftan við greinina komi ný (2. málsgr.) svo-

látandi:

aðsti dómstóll landsins og Hæstiréttur skal vera skilðaur fimm dómurum.

15^{xxx} Við 61. gr.

Fyrir §§ "65" komi:

70.

xix.

16^{xxx} Við 65. gr. komi ný (65.) gr. svo látandi:

Jafnrétti manna að lögum er almennt viðurkennt.

Öllum lifandi mönnum er áskilin almennt réttur

til aðildar í lögskiptum. Hver maður skal njóta al-

mannara mannréttinda, svo sem mannhelgi, æru og frelsis,

enda ~~enda~~ njóti hann aðstoðar ríkisvaldsins til verndar

um sínum

þessum

16. Við 65. gr.

Greinin orðist svo:

Engum manni má refsast fyrir háttsemi hans, nema

heimild sé til þess í lögum. Engri refsingu má beita,

nema hún sé heimiluð í lögum.

refsisekan

Engan skal sekja telja, nema sök sé á hana þönnuð

af hálfu ríkisvaldsins. Engan má pygta í rannsókn

efs refsingu.

það beita ómannúðlegri meðferð

Hvern þann, sem tekinn er fastur, skal án undan-

dráttar leiða fyrir dómara. Ef hann er eigi jafn skjótt

látinn laus, skal dómari leggja rökstuddan úrskurð á

það, hvort hann skuli lausan láta eða hann skuli setja

í varðhald eða annarskonar gæzlu. Ef dómari telur, að

aðila megi lausan láta gegn tryggingu, þá skal ^{dómara} ákveða

hana, í úrskurði, ef aðili aðili fer fram á það.

Úrskurði má þegar skjóta til hæstaréttar eftir ákvæðum

um kæru í opinberum málum.

Óskar Magnússon f. h. verzlunarinnar
Pottland

Agnari Lúðvígssyni

uppkveðinn svohljóðandi

D ó m u r :

Með kærni 3. júlí þ.á., er hingað bærst 16. síð. s.m., hefur
sóknaraðili samkvamt 105. gr. laga nr. 85/1936, kært úrskurð,
kveðinn upp á þegarþingi Reykjavíkur 27. júní s.l. í máli varnar-
aðilja gegn honum, en með úrskurði þessum var sóknaraðilja
sýnjar um hvarfari fresti í málinu en hann hafði þegar fengið
Hæstarétti hafa hvorki borizz kröfur né greinargerð frá
sóknaraðilja, en stlla verður, að hann hafi kært úrskurðinn í
því skyni að fá framhaldsfrest þann, sem héraðsdómariinn hafði
sýnjar honum um.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og
kærumálskostnaðar úr hendi sóknaraðilja eftir mati dómansins.

Með skírskotun til forsendna hins kærða úrskurðar ber að
staðfesta hann. Rétt þykir, að sóknaraðili greiði varnaraðilja
kærumálskostnað kr. 300.00.

Kæra í máli þessu er undirrituð af Óskari Magnússyni,
Njálsgötu 26, f. h. verzlunarinnar Pottland. Hann hefur hvorki

þrautlaus
í héraði né hér fyrir dómi greint þökkur rök fyrir kröfum um
fresti í víxilmáli því, sem hér er um að tefla. Kæra mála

þessa er því mienotkun á keruheimild laga nr. 85/1936, og sýnt
þykir, að hún sé gerð í því einu skyni að tefja málið að þörfu.
Samkvamt 3. lólulíð 1. mgr. 188. gr. laga nr. 85/1936 verður
sóknaraðilja, Óskari Magnússyni, því dæmt að greiða 200 króna
sekt til ríkissjóðs, og komi varðhald 3 daga í stað sektarinnar,
ef hún greiðir ekki innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

D ó m s o r ð :

Þinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

Engan má setja í gæluvarðhald fyrir sök, er aðeins varðar fésekt eða varðhaldi.

[Handwritten signature]

17. Við 68. gr.

2. málsg. orðist svo:

Um heimild útlendingatil landsvistar og til þess að eiga fasteignaréttindi hér á landi skal ákveða með lögum.

18. Við 72. gr.

Greinin orðist svo:

Hverjum manni er heimilt að birta ~~í~~ almenningi hugsanir sínar eða annarra ~~í~~, enda sé hföundarrétti eigi

raskað. ~~Í~~ Leggja má lögbann við blaðs eða birtingu rits og ábyrgjast skal aðili efni þess fyrir

dómi. Ritskoðun og aðrar samskonar tálmanir fyrir prent-Útkomu blaða og rita frelsi má ekki í lög leiða. ~~Í~~, sem samkvæmt

dómsúrlausn hafa efni eða ummáli að geyma, sem talin eru ~~í~~ ósiðleg eða hættuleg hagsmunum ríkis eða

almennings, má banna með ~~í~~ með stjórnarráðstöfun tiltekinn tíma allt að sex mánuðum.

19. Við 76. gr.

Greinin orðist svo: Rétti bjar og sveitafékaga með umsjón ríkisstjórnar

til forræðis á málefnum sínum skal skipa með lögum,

enda sé að því stefnt, að þau fái sem viðtakasta sjálf-

stjórn í málum þeim, sem þau standa fjárhagslega straum af.

20. Við 80. gr.

Greinin orðist svo: Með stjórnskipunarlögum þessum

er ~~í~~ er úr gildi numin stjórnarskrá ~~í~~ lýðveldisins Íslands frá 17. júní 1944.

21. Við 81. gr.

Greinin orðist svo:

Stjórnarskrá þessi öðlast gildi.....

Skal þal þá þegar efnt til ^{almennra} kosninga til alþingis samkvæmt ákvæðum hennar og þær fara svö tímanlega fram, að alþingi geti komið saman samkvæmt henni á því ári.

Ar 1951, þriðjudaginn 25. september, var í Hæstarétti í
kærumálinu nr. 20/1951:

Vesta h/f
gegn
Agnari Lúðvíkssyni
uppkveðinn svohljóðandi.

D ó m u r :
Með kærnu 3. júlí þ.á., sem hingað berst 16. s.m., hefur
sóknaraðili, samsvamt 105. gr. laga nr. 85/1936 kært úrskurð, kveð-
inn á í þæjarþingi Reykjavíkur 27. júní s.l., þar sem sóknarað-
ilja var synjað um frekari frest í máli varnaraðilja gegn honum.
Hæstarétti hafa hvorki þorizt kröfur né greinargerð frá
sóknaraðilja, en stla verður, að hann hafi kært úrskurðinn í því
skyni að fá framhaldsfrest þann, sem héraðsdómari hafði synjað
honum um.
Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og
kærumálskostnaðar úr hendi sóknaraðilja eftir mati dómsins.
Með skírskotun til forsendna hins kærða úrskurðar ber að
staðfesta hann. Rétt þykir, að sóknaraðili greiði varnaraðilja
kærumálskostnað, kr. 300.00.
Kæra í máli þessu er undirrituð af Margréti Ingimarsdóttur,
Laufásvegi 2, Reykjavík, f. h. h/f Vestu. Hún hefur hvorki í hér-
aði né hér fyrir dómi greint nein rök fyrir kröfum um fresti í
víxilmáli því, sem hér er um að tefla. Kæra mála þessa er því
misþotkun á keruheimild laga nr. 85/1936, og sýnt þykir, að hún sé
gerð í því einu skyni að tefja málið að óþörfu. Samsvamt 3. töl-
lið 1. mgr. 188. gr. laga nr. 85/1936 verður greindum fyrirsvars-
manni sóknaraðilja, Margréti Ingimarsdóttur, því dæmt að greiða
200 króna sekt í ríkissjóð, og komi varðhald 3 daga í stað sekt-
arinnar, verði hún ekki greidd innan 4 vikna frá birtingu dóms
þessa.

D ó m s o r ð :
Hinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

Ákvæði um stundarsakir.

Þeir erlendis ríkisborgarar, sem öðlzt hafa kjörgengi og kosningarrétt til alþingis og embættisgengi, áður en stjórnarskrá þessi kemur til framkvæmda, skulu halda þeim réttindum.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible printed text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

Sóknaraðili, Vasta hóf, greiði varnaraðila, Agnari Lúð-
vígssyni, kr. 300.00 í kerumálskostnað.

Margrét Ingimarsdóttir greiði 200 króna sekt í ríkissjóð,
og komi varðhald 3 daga í stað sektarinnar, verði hún ekki greidd
innan 4 vikna frá birtingu dóms þessa.

Dóminur ber að fullnægja með aðför að lögum.

*almennt
að hvernig þessi hlauti mæringu af hálfu
aðila af lífskjörnum. Hver annar er rétt
til markaðs og fjárfis og annars
sinnarrettur, svo sem margar
skuldir og fjárfis, enn er hann
þeirri í ríkis-
valdri i þeim efnum þessu og annars
landi.*

ingum.
þessi kemur til framkvæmda, skulu þeir þess rétt-
indarétt til stjórns og embættiskennt, áður en stjórnsáttakla
þess erlendis líkisþorðar, sem öðlast þess klórkennt og kosn-
ákvæði um stjórnsáttakla.

Tillögur í stjórnarskrármálinu

frá Bjarna Benediktssyni, Gunnari Thoroddsen og Jóhanni Hafstein.

Eftirtaldar breytingar verði gerðar á núgildandi stjórnarskrá:

1) ~~3333~~ 5. gr. stjórnarskrárinnar verði breytt svo, að ef elskert forsetaefni fær hreinan meirihluta við þjóðkjör, skal kjósa að nýju milli þeirra tveggja, sem flest fengu atkvæði.

2) 8. grein stjórnarskrárinnar skal breytt svo, að annaðhvort forseti dastaréttar eða forseti sameinaðs Alþingis verði einn varaforseti.

3) 14. grein stjórnarskrárinnar sé breytt svo, að Hæstiréttur dæmi í stað landsóms þau mál, er Alþingi höfðar gegn ráðherrum fyrir embættisrekstur þeirra, og verði sett um það sérstök lög.

4) 15. grein sé breytt svo, að þorum orðum sé tekið fram, að forseti skipi ráðherra og veiti þeim lausn í samráði við meirihluta Alþingis. Ef ekki er unnt að skipa nýja ríkisstjórn, er njóti nagilegs þingstuðnings, þ.e.s.s. hafi beinan stuðning eða hlutleysi Alþingis, innan mánaðar frá því að fyrri stjórn fékk lausn, skal Alþingi rofið. Raður þá forseti, hvort gamla stjórnin skuli sitja áfram, ef hún fast til þess, eða hvort skipa skuli nýja ríkisstjórn án atbeina Alþingis. Geti meirihluti Alþingis ekki komið sér saman um ríkisstjórn að afstöðnum kosningum innan mánaðar frá því að það kom saman, skal forseti Íslands þá skipa

stjórn án atbeina Alþingis, ef hann hefur ekki þegar áður gert það, en sú stjórn skal jafnskjótt láta af völdum, ef meirihluti Alþingis vill styðja aðra stjórn.

5) 26. grein stjórnarskrárinnar verði breytt svo, að nágilegt sé að leggja lögfrumvarp til staðfestingar fyrir forseta innan 4 vikna frá því að það verð samþykkt á Alþingi, og að niður falli það ákvæði, að lögfrumvarp fái í bili lagagildi, þrött fyrir synjun forseta á staðfestingu frumvarpsins, þ.e.a.s. synjun forseta á staðfestingu frumvarps fresti gildi þess þangað til það er samþykkt af meirihluta við þjóðaratkvæðagreiðslu. Fái það ekki slíkan meirihluta fær það ekki gildi.

6) Kosningaróttur sé svo jafn sem þjóðarhagir og staðhættir leyfa. Enginn landshluti hafi færri þingmenn en hann ná hefur, en þingmönnum verði fjölgað á hinum fjölmennari stöðum eftir því sem samkomulag getur fengið um við heildarlausn málsins, þó svo, að fjölgun þar nemi ekki færri þingmönnum en tölu núverandi uppbótarpingmanna og verði tölu þeirra - 11 - skift niður á fjölmennustu stöðina eftir því sem útreikningar nú sýna að þeim ber. Stjórnarskráin heimili almenna löggjafanum að endurskoða kjördamaskipunina á hæfilegum fresti þannig að tryggt verði í framtíðinni svipað hlutfall milli fjölda fulltrúa fjölbylis og strjálbylis og hér er gert ráð fyrir.

Kosningafyrirkomulagið verði hið sama um land allt, þ.e. annahvort allstaðar einmenningskjördami eða stærri kjördami þar sem 4-6 menn verði kosnir í hverju með hlutfallskosningum.

Gunnar Thoroddsen tekur fram að hann er andvígur einmenningskjördamum.

7) Athugandi er til samkomulegs, ef aðrir leggja á það áherzlu, að ákvæðið um deildarskiptingu Alþingis í 32. grein falli niður, og verði þá öðrum ákvæðum stjórnarskrárinnar breytt til samræmis við það, enda sitji þing þá óskipt.

8) Í stað fimm ára búsetu sem skilyrði fyrir kosningarétti, komi eins árs búseta.

9) Ákvæðum 35. greinar stjórnarskrárinnar verði breytt svo, að 1. október verði reglulegur samkomudagur Alþingis.

10) 41. grein stjórnarskrárinnar breytist á þann veg, að ekkert gjald má greiða af hendi, nema heimild sé til þess í fjárlögum, eða ef öll ríkisstjórnin verður samála um, að brýn nauðsyn sé til greiðslu, og skal þá eftir á gfla heimildarinnar með fjáráukalögum.

11) Við 42. grein bætist fyrirmáli um, að Alþingi geti ekki sett frumkvæði að hækkan fjárlaga, heldur verði tillögur um það að koma frá ríkisstjórninni.

12) 46. grein stjórnarskrárinnar breytist svo, að Hæstiréttur skeri úr um kjörgengi þingmanna og lögnæti kosninga.

13) 58. grein stjórnarskrárinnar breytist svo, að Alþingi setji sér sjálft þingsköp, þ.e. þau séu ekki sett með lögum eins og nú er.

14) Aftan við 59. grein stjórnarskrárinnar bætist við fyrirmáli um, að æðsti dómstóll skuli vera Hæstiréttur, skipaður fimm mönnum.

15) 61. grein stjórnarskrárinnar breytist svo, að aldurstafrmark hæstaréttardómara verði 70 ár.

16) Athugað sé, að stjórnarskráin ákveði, að ákæruvaldið sé í höndum opinbers ákærande, er hafi svipaða stöðu

og hæstaréttardómari.

17) Inn í VII kafla stjórnarskrárinnar verði bæt þeim mannréttindaákvæðum, sem eru í mannréttindayfirlýsingu Sameinuou þjóðanna og samningi Evrópuráðsins um mannréttindi og frelsi, að svo miklu leyti sem þau eiga við hér á landi og þau eru ekki þegar ákveðin í stjórnarskránni.

Orðalagifyrirmælanna þarf að breyta eftir því sem við á um stjórnarskrárákvæði og hvergi skól veita minni vernd en nú er veitt. Það kemur einkum til greina um eignaréttarákvæði, sem er veikara í mannréttindaskrónni og samningnum en í íslensku stjórnarskránni. Þar ber að halda fast í hina auknu réttarvernd íslensku fyrirmælanna.

18) 76. grein stjórnarskrárinnar skal breytt á þá leið, að sagt sé, að rétti héraða og sveitarfélaga til að ráða sjálf málefnum sínum með umsjón stjórnarinnar, skuli skipað með lögum, enda sé að því stefnt, að þau fái sem viðtækasta sjálfstjórn í þeim málum, er þau sjálf standa fjárhagslega straum af.

19) Athugað sé, hvort þá aðferð eigi að hafa við stjórnarskrárbreytingar, að eftir samþykkt tveggja þinga með kosningum á milli verði frumverpið lagt undir þjóðarákvæði.

20) Um þjóðfund verði ekki tekin endanleg ákvörðun fyrr en sýnt er, hvort samkomulag verður um framkomnar tillögur. Að svo stöddu verði þessvegna ráðgert, að stjórnarskrárbreytingin verði gerð með venjulegum hætti.

Tillögur í stjórnarskrármálinu

frá Bjarna Benediktssyni, Gunnari Thoroddsen og Jóhanni Hafstein.

Eftirtaldar breytingar verði gerðar á núgildandi stjórnarskrá:

1) ~~3. og~~ 5. gr. stjórnarskrárinnar verði breytt svo, að ef elskort forsetaefni fær hreinan meirihluta við þjóðkjör, skal kjósa að nýju milli þeirra tveggja, sem flest fengu atkvæði.

2) 8. grein stjórnarskrárinnar skal breytt svo, að annaðhvort forseti dæstaréttar eða forseti sameinaðs Alþingis verði einn varaforseti.

3) 14. grein stjórnarskrárinnar sé breytt svo, að dæstiréttur dæmi í stað landsóms þau mál, er Alþingi kveður gegn ráðherrum fyrir embættisrekstur þeirra, og verði sett um það sérstök lög.

4) 15. grein sé breytt svo, að þorum orðum sé tekið fram, að forseti skipi ráðherra og veiti þeim lausn í samráði við meirihluta Alþingis. Ef ekki er unnt að skipa nýja ríkisstjórn, er njóti nægilegs þingstuðnings, þ.e.a.s. hafi beinan stuðning eða hlutleysi Alþingis, innan mánaðar frá því að fyrri stjórn fékk lausn, skal Alþingi rofið. Ræður þá forseti, hvort gamla stjórnin skuli sitja áfram, ef hún fast til þess, eða hvort skipa skuli nýja ríkisstjórn án atbeina Alþingis. Geti meirihluti Alþingis ekki komið sér saman um ríkisstjórn að afstöðnum kosningum innan mánaðar frá því að það kom saman, skal forseti Íslands þá skipa

stjórn án atbeina Alþingis, ef hann hefur ekki þegar áður gert það, en sú stjórn skal jafnskjótt láta af völdum, ef meirihluti Alþingis vill styðja aðra stjórn.

5) 26. grein stjórnarskrárinnar verði breytt svo, að nægilegt sé að leggja lagafrumvarp til staðfestingar fyrir forseta innan 4 vikna frá því að það var samþykkt á Alþingi, og að niður falli það ákvæði, að lagafrumvarp fái í bili lagagildi, þrátt fyrir synjun forseta á staðfestingu frumvarpsins, þ.e.a.s. synjun forseta á staðfestingu frumvarps fresti gildi þess þangað til það er samþykkt af meirihluta við þjóðaratkvæðagreiðslu. Fái það ekki slíkan meirihluta fær það ekki gildi.

6) Kosningaróttur sé svo jafn sem þjóðarhagir og staðhættir leyfa. Enginn landshluti hafi færri þingmenn en hann ná hefur, en þingmönnum verði fjölgað á hinum fjölmennari stöðum eftir því sem samkomulag getur fengið um við heildarlausn málsins, þó svo, að fjölgun þar nemi ekki færri þingmönnum en tölu núverandi uppbótarpingmanna og verði tölu þeirra - 11 - skift niður á fjölmennustu staðina eftir því sem útreikningar nú sýna að þeim ber. Stjórnarskráin heimili almenna löggjafanum að endurskoða kjördamaskipunina á hafiðlegum fresti þannig að tryggt verði í framtíðinni svipað hlutfall milli fjölda fulltrúa fjölbylis og strjálbylis og hér er gert ráð fyrir.

Kosningafyrirkomulagið verði hið sama um land allt, þ.e. ~~annálvort~~ allstæðar einmenningskjördæmi ~~og~~ stærri kjördæmi þar sem 4-6 menn verði kosnir í hverju með hlutfallskosningum.

Gunnar Thoroddsen tekur fram að hann er andvígur einmenningskjördæmum.

7) Athugandi er til sankómulags, ef aðrir leggja á það áherzlu, að ákvæðið um deildarskiptingu Alþingis í 32. grein falli niður, og verði þá öðrum ákvæðum stjórnarskrárinnar breytt til samræmis við það, enda sitji þing þá óskipt.

8) Í stað fimm ára búsetu sem skilyrði fyrir kosningarétti, komi eins árs búseta.

9) Ákvæðum ³³ 35. greinar stjórnarskrárinnar verði breytt svo, að 1. október verði reglulegur samkomudagur Alþingis.

10) 41. grein stjórnarskrárinnar breytist á þann veg, að ekkert gjöld má greiða af hendi, nema heimild sé til þess í fjárlögum, eða ef öll ríkisstjórnin verður sa mála um, að brýn nauðsyn sé til greiðslu, og skal þá eftir á afla heimildarinnar með fjárukalögum.

11) Við 42. grein bætist fyrirmæli um, að Alþingi geti ekki ótt frumkvæði að hækkun fjárlaga, heldur verði tilögur um það að koma frá ríkisstjórninni.

12) 46. grein stjórnarskrárinnar breytist svo, að Hæstiréttur skeri úr um kjörgengi þingmanna og lögmæti kosninga.

13) 58. grein stjórnarskrárinnar breytist svo, að Alþingi setji sér sjálft þingsköp, þ.e. þau séu ekki sett með lögum eins og nú er.

14) Aftan við 59. grein stjórnarskrárinnar bætist við fyrirmæli um, að æðsti dómstóll skuli vera Hæstiréttur, skipaður fimm mönnum.

15) 61. grein stjórnarskrárinnar breytist svo, að aldurstakmark hæstaréttardómara verði 70 ár.

16) Athugasé sé, að stjórnarskráin ákveði, að ákarvaldið sé í höndum opinbers ákæranda, er hafi sviptá stöðu

og hæstaréttardómari.

17) Inn í VII kafla stjórnarskrárinnar verði búið þeim mannréttindaákvæðum, sem eru í mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna og samningi Evrópuráðsins um mannréttindi og frelsi, að svo miklu leyti sem þau eiga við hér á landi og þau eru ekki þegar ákveðin í stjórnarskránni.

Orðalagifyrirmælanna þarf að breyta eftir því sem við á um stjórnarskrárákvæði og hvergi skal veita minni vernd en nú er veitt. Það kemur einkum til greina um eignaréttarákvæði, sem er veikara í mannréttindaskránni og samningnum en í íslenzku stjórnarskránni. Þar ber að halda fast í hina auknu réttarvernd íslenzku fyrirmælanna.

18) 76. grein stjórnarskrárinnar skal breytt á þá leið, að sagt sé, að rétti héraða og sveitarfélaga til að ráða sjálf málefnum sínum með umsjón stjórnarinnar, skuli skipað með lögum, enda sé að því stefnt, að þau fái sem viðtakasta sjálfstjórn í þeim málum, er þau sjálf standa fjárhagslega straum af.

19) Athugað sé, hvort þá aðferð eigi að hafa við stjórnarskrárbreytingar, að eftir samþykkt tveggja þings með kosningum á milli verði frumvarpið lagt undir þjóðaratkvæði.

20) Um þjóðfund verði ekki tekin endanleg ákvörðun fyrr en sýnt er, hvort samkomulag verður um framkomnar tillögur. Að svo stöddu verði þessvegna ráðgert, að stjórnarskrárbreytingin verði gerð með venjulegum hætti.